

Piše: **DARKO VLAHOVIĆ**

Dok seizmolozi znaju da će potresa uvijek biti, ali ne mogu predvidjeti kada, arheolozi tvrde da se tragovi prošlosti kriju posvuda, samo se ne zna gdje će ih se otkriti. Upravo su obnova Zagreba nakon potresa 2020. godine i arheološki radovi na 19 lokacija doveli do vrijednih nalaza koji su sada predstavljene na izložbi "Postpotresna arheologija Zagreba". Otvorena početkom srpnja u Muzeju grada Zagreba (MGZ), izložba donosi pregled arheoloških otkrića do kojih se došlo tijekom obnove: posjetitelji mogu razgledati predmete povezane s poviješću

ni rub naselja iz mladog željeznog doba na parceli Grič 3; saznali o trgovačkim vezama s Italijom i Engleskom kroz razdoblje od 14. do 16. stoljeća", rekao nam je autor izložbe, voditelj Srednjovjekovne arheološke zbirke u MGZ-u Boris Mašić. "A kada se za javnost otvore sve obnovljene obrazovne ustanove, palače, crkve i samostani, vidjet ćemo što su sve konzervatori-restauratori obnovili na temelju provedenih istraživanja, a riječ je o izvanrednim rezultatima." Arheolozi MGZ-a bili su na terenu već mjesec dana nakon prvog potresa. Zanimas kakav je bio osjećaj raditi u trenucima dok je grad još bio u stanju šoka nakon potresa i usred karantene zbog pandemije covi-

da-19. "Što reći?", odgovara Mašić retoričkim pitanjem. "U svaku zgradu u koju biste ušli, od katedrale, preko Gimnazije Tituša Brezovačkog ili bivše zgrade DHMZ-a - budućeg Hrvatskog povijesnog muzeja - do remetskog ili franjevačkog samostana na Kaptolu, nije vam bilo ugodno gledati raspucane zidove i napuknute stropove." U vrijeme prvog izlaska na teren u katedralu, na poziv Prvostolnog kaptola zagrebačkog i inženjera Damira Foretića, arheolozi MGZ-a bili su na radu od kuće. "Bilo je to svega mjesec dana od uvođenja karantene zbog covid-19 i potresa koji nas je zadesio. Maske, podrhtavanje tla, strah... a oni ti vele: 'Dodaj vidjeti, našli smo neki kamen

'Maske, podrhtavanje tla, strah... a oni ti vele: 'I POTRES, I

Izložba 'Postpotresna arheologija Zagreba' u Muzeju grada Zagreba donosi nalaze koji mijenjaju sliku prošlosti grada

zagrebačke katedrale, franjevačkog samostana na Kaptolu, samostana karmelićana u Remetama, niza gornjogradske palače te crkvi u Stenjevcu, Markuševcu i Čučerju, kao i upoznati rad arheologa i konzervatora koji su iz ruševina spašavali vrijedne tragove kulturne baštine.

Arheološka istraživanja provedena tijekom obnove zagrebačkih spomenika graditeljske baštine nakon potresa donijela su ne samo vrijedne nalaze, nego i važne nove spoznaje o povijesnom razvoju grada. "Na izložbi se može vidjeti i da smo kroz arheološka istraživanja saznali da je na Kaptolu postojao sakralni objekt prije osnivanja Zagrebačke biskupije 1094. godine i to ne na prostoru današnje katedrale; ustanovili smo postojanje romaničke crkve u Markuševcu; potvrdili smo postojanje antičkog naselja u Čučerju; pronašli smo jugozapad-

Čim bi započela istraživanja i počeli izranjati detalji torza osobe isklesanog u crvenom kamenu, potpuno sam zaboravio na bolove u mišićima, ne znajući jesu li bili posljedica korone ili straha

s natpisom'.

Kreneš, a supruga ti mobitelom javlja da

ne ideš u katedralu jer je upravo zatreslo 3,7 stupnjeva. Pred katedralom ti daju kacigu i upozoravaju da nemaš adekvatnu obuću, a kad uđeš samo gledaš što će sa stropa pasti na tebe: napukli strop ili svodno rebro?", smije se Mašić.

Prisjetio se da bi, čim bi započela istraživanja i iz podne konstrukcije počeli izranjati novi detalji torza neke osobe isklesanog u crvenom kamenu, potpuno zaboravio na bolove u mišićima, ne znajući jesu li bili posljedica korone ili straha od novih potresa. "Naposljetku smo prepoznali kako je riječ o dijelovima nadgrobne ploče biskupa Luke Baratina preminulog 1510. godine, ploče poznate još od Bolléove obnove nakon po-

tresu 1880. godine. Novopronađeni dijelovi ploče - koju stručnjaci smatraju jednim od najboljih renesansnih skulpturalnih djela na ovom području i šire - pridruženi ranije pronađenim dijelovima o kojima skrbi Hrvatski povijesni muzej, već su bili na dvije značajne izložbe: "Ars et Virtus. Hrvatska - Mađarska. 800 godina zajedničke kulturne baštine", te na izložbi povodom obilježavanja 1100 godina hrvatskoga kraljevstva "U početku bijaše kraljevstvo". Pitamo Mašića što bi izdvojio kao najvrjednije nalaze na 19 istraženih zagrebačkih lokacija. "Već sam spomenuo neke, ali treba istaknuti i neke druge", odgovara. "Primjerice, nalaze pronađene tijekom

je pripremao za izložbu znaju koliko je rada i strpljenja bilo potrebno da bi izgledao ovako. Ima toga još, ali kada bismo završili nabranje." Od zagrebačkog potresa prošlo je već više od šest godina, ali obnova još ni izdaleka nije završena. Zanimaju nas koji je bio glavni poticaj da se izložba "Postpotresna arheologija Zagreba" organizira sada, dok postpotresna obnova još traje. "Dugo sam razmišljao kako bi bilo potrebno, s jedne strane, širu javnost upoznati s rezultatima arheoloških istraživanja i nadzora koje smo kolege iz drugih ustanova i tvrtki 'odradili' u okviru postpotresne obnove spomenika graditeljske baštine u Zagrebu: riječ je o

kako bi podaci o istraživanju bili trajno sačuvani. Iz muzejske sam ustanove, pa je izložba - kao primarni medij muzejske komunikacije - bila najlogičniji odabir za predstavljanje rezultata tih istraživanja." Mašić ističe da se nada kako će posjetitelj na izložbi moći steći dojam o već spomenuta tri cilja zacrtana pri njezinom osmišljavanju. "Tako je na uvodnim panoima istaknuta uloga konzervatora te arheologa i restauratora u procesu obnove, s naglaskom na činjenicu da smo svi mi vrlo često percipirani kao svojevrsni 'uspornici' obnove. Naime, trudeći se sačuvati spomeničke karakteristike objekata te istražiti njihovu arheološku i građevinsku slojevitost,

Dodi vidjeti, našli smo neki kamen s natpisom" PA BLAGO!

Jedan od brojnih artefakata pronađenih nakon zagrebačkog potresa

istraživanja dvorišta u Banskim dvorima. Možda keramičke posude iz svojevrsne smočnice datirane od posljednje četvrtine 13. do prve polovine 14. stoljeća u kojoj se tada čuvao kiseli sok - verjus, ili trgovački pečat za tkaninu uvezenu iz Engleske u vrijeme vladavine kraljice Elizabete I. K tome, pečat pronađen u dvorištu palače na adresi Grič 3, s nepoznatim monogramom kojeg tek treba odgonetnuti. Ili prekrasan broš iz 17. ili 18. stoljeća iz groba pronađenog uz zvonik crkve u Stenjevcu za kojeg samo arheolog i konzervator-restaurator koji ga

arheolozima iz Muzeja grada Zagreba, Arheološkog muzeja u Zagrebu, Hrvatskog restauratorskog zavoda, Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, tvrtkama Kaducej d.o.o., Georheo d.o.o. i Delmat Tours d.o.o.", objašnjava Mašić. "S druge strane, surađujući s konzervatorima iz današnjeg Gradskog ureda za kulturnu baštinu i prirodu, vidio sam obujam poslova koje su izvršavali. Primjerice, već drugi ili treći dan nakon potresa su s maskama na licu bili u pregledu oštećenja zgrada kojima upravlja naš muzej, a kad se obnova zahuktala poneki konzervatori bili su zaduženi za konzervatorski nadzor nad obnovom čak desetak zgrada. Da ne spominjem brojeve izdanih rješenja, konzervatorskih smjernica, mišljenja i slično. I to je trebalo negdje naglasiti. S treće strane, namjera je bila ukazati da arheološki rad nije samo špahtla i metlica na terenu, već uredski istraživački i dokumentacijski rad

u neku ruku, mi jesmo usporavali građevinare pritiskute rokovima, ali samo zato što smo se trudili poštovati uzuse struke. Kroz izložene predmete, terensku nacrtanu i fotografsku dokumentaciju te interpretacijske tekstove pružene su posjetitelju osnovne informacije za svih 19 istraženih lokaliteta", govori Mašić. Posjetitelji na izložbi mogu vidjeti najrazličitije arheološke nalaze: od keramičkih posuda, preko prstenja, pojasnih kopči, religijskih medaljica, novca i nakita pronađenih u istraženim grobovima, do računalne rekonstrukcije unutrašnjosti kapitularne dvorane u sakristiji franjevačke crkve na Kaptolu. Tu su i nalazi iz naseobinskog objekta iz starijeg željeznog doba pronađenog u zgradi Državnog arhiva u Zagrebu i dijelovi uniforme vojnika preminulog u 19. stoljeću te pokopanog u zvoniku crkve sv. Marije na Dolcu. "Dakle, što bi mi arheolozi rekli, nalazi od paleolita do Tita."